HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

9 octombrie 2019 *

„Trimitere preliminară – Spațiu de libertate, securitate și justiție – Cooperare judiciară în materie civilă – Regulamentul (CE) nr. 593/2008 – Legea aplicabilă obligațiilor contractuale – Articolul 14 – Cesiune de creanțe – Opozabilitate față de terți”

În cauza C-548/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Saarländisches Oberlandesgericht (Tribunalul Regional Superior din Saarland, Germania), prin decizia din 8 august 2018, primită de Curte la 23 august 2018, în procedura

BGL BNP Paribas SA

împotriva

TeamBank AG Nürnberg,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul J.-C. Bonichot (președinte de cameră), doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședinta Curții, doamna C. Toader (raportoare) și domnii L. Bay Larsen și M. Safjan, judecători,

avocat general: domnul H. Saugmandsgaard Øe,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru TeamBank AG Nürnberg, de C. Hecken, Rechtsanwältin;

– pentru guvernul german, de M. Hellmann, de U. Bartl și de T. Henze, în calitate de agenți;

– pentru guvernul ceh, de M. Smolek, de J. Vláčil și de A. Kasalická, în calitate de agenți;

– pentru guvernul neerlandez, de M. K. Bulterman și de J. M. Hoogveld, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de M. Heller și de M. Wilderspin, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

* Limba de procedură: germana.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 14 din Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO 2008, L 177, p. 6, denumit în continuare „Regulamentul Roma I”).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între BGL BNP Paribas SA (denumită în continuare „BNP”), instituție bancară cu sediul în Luxemburg, pe de o parte, și TeamBank AG Nürnberg (denumită în continuare „TeamBank”), instituție bancară cu sediul în Germania, pe de altă parte, cu privire la eliberarea unei sume de bani care a fost consemnată la o instanță germană de administratoarea fiduciară a unui debitor al acestor două instituții.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Convenția de la Roma

3 Sub titlul „Cesiunea de creanță”, articolul 12 din Convenția privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, deschisă spre semnare la Roma la 19 iunie 1980 (JO 1980, L 266, p. 1, JO 2007, L 347, p. 3, denumită în continuare „Convenția de la Roma”), prevedea:

„(1) Obligațiile dintre cedentul și cesionarul unei creanțe sunt reglementate de legea care, în temeiul prezentei convenții, este aplicabilă contractului dintre aceștia.

(2) Legea care reglementează creanța cedată determină caracterul cesionabil al acesteia, raporturile dintre cesionar și debitor, condițiile de opozabilitate a cesiunii debitorului și caracterul liberator al prestației executate de către debitor.”

Regulamentul Roma I

4 Regulamentul Roma I a înlocuit Convenția de la Roma. Considerentul (38) al acestui regulament enunță:

„În contextul cesiunii de creanță, termenul de «raport» ar trebui să indice că articolul 14 alineatul (1) se aplică și aspectelor [de drept real] ale unei cesiuni între cedent și cesionar în sistemele de drept în care astfel de aspecte sunt reglementate separat de cele reglementate de dreptul privind obligațiile. Cu toate acestea, termenul de «raport» nu ar trebui înțeles ca referindu-se la orice legătură care ar putea exista între cedent și cesionar. În special, acesta nu ar trebui să includă chestiunile preliminare în ceea ce privește o cesiune sau o subrogație convențională. Termenul ar trebui să fie strict limitat la aspectele care au relevanță directă pentru cesiunea de creanță sau subrogația convențională în cauză.”

5 Potrivit articolului 14 din regulamentul menționat, intitulat „Cesiunea de creanță și subrogația convențională”:

„(1) Raporturile dintre cedent și cesionar sau dintre creditor și subrogat cu privire la o creanță față de un terț («debitor») în cadrul unei cesiuni de creanță sau al unei subrogații convenționale sunt reglementate de legea care se aplică, în temeiul prezentului regulament, contractului dintre cedent și cesionar, respectiv dintre creditor și subrogat.

(2) Legea care reglementează creanța cedată sau cu privire la care a avut loc subrogația determină caracterul cesionabil al acesteia, raporturile dintre cesionar și debitor, condițiile în care cesiunea sau subrogația îi este opozabilă debitorului, precum și caracterul liberator al prestației executate de către debitor.

(3) Noțiunea de cesiune în sensul prezentului articol include transferurile de creanțe pure și simple, transferurile de creanțe cu titlu de garanție, precum și gajul sau alte drepturi de garanție constituite asupra creanțelor.”

6 Articolul 27 alineatul (2) din același regulament prevede:

„Până la 17 iunie 2010, Comisia [Europeană] prezintă Parlamentului European, Consiliului [Uniunii Europene] și Comitetului Economic și Social European un raport privind opozabilitatea față de terți a unei cesiuni de creanță sau subrogații și prioritatea creanței ce face obiectul cesiunii sau subrogației față de dreptul unei alte persoane. Raportul este însoțit, după caz, de o propunere de modificare a prezentului regulament și de o evaluare de impact a dispozițiilor care ar trebui introduse.”

Regulamentul (UE) nr. 1215/2012

7 Potrivit articolului 26 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1), „[c]u excepția cazurilor în care competența este determinată de alte dispoziții ale prezentului regulament, instanța din statul membru în fața căreia se înfățișează pârâtul este competentă”.

Dreptul german

BGB

8 Potrivit articolului 398 din Bürgerliches Gesetzbuch (Codul civil, denumit în continuare „BGB”):

„O creanță poate fi transferată de către creditor prin contract încheiat cu o altă persoană (cesiune). Prin încheierea contractului, noul creditor îl înlocuiește pe fostul creditor.”

9 Articolul 812 din BGB prevede la alineatul (1) că „cel care s-a îmbogățit fără justă cauză în detrimentul unui terț ca urmare a unei prestații a acestui terț sau în orice alt mod este obligat la restituire”.

EGBGB

10 Articolul 33 din Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (Legea de punere în aplicare a Codului civil, denumită în continuare „EGBGB”), în versiunea aplicabilă până la intrarea în vigoare, la 17 decembrie 2009, a articolului 1 din Gesetz zur Anpassung der Vorschriften des Internationalen Privatrechts an die Verordnung (EG) Nr. 593/2008 (Legea privind adaptarea dreptului internațional privat la Regulamentul [Roma I]) din 25 iunie 2009 (BGBl. 2009 I, p. 1574), prevedea:

„(1) În cazul cesiunii unei creanțe, obligațiile dintre fostul și noul creditor sunt guvernate de legea aplicabilă contractului dintre ei.

(2) Legea care guvernează creanța transferată determină transferabilitatea acesteia, raportul dintre noul creditor și debitor, condițiile în care transferul poate fi opus debitorului și efectul liberator al prestației sale.”

11 Articolul 33 din EGBGB a fost eliminat prin Legea privind adaptarea dreptului internațional privat la Regulamentul Roma I.

Dreptul luxemburghez

12 Potrivit articolului 1690 primul paragraf din Codul civil, în versiunea aplicabilă litigiului principal, „cesionarul nu poate opune cesiunea terților decât după notificarea acesteia debitorului”.

Litigiul principal și întrebările preliminare

13 TeamBank și o resortisantă luxemburgheză, domiciliată în Germania și funcționară în Luxemburg (denumită în continuare „debitoarea”), au încheiat la 29 martie 2011 un contract de împrumut guvernat de dreptul german și garantat prin cesiunea părții urmăribile din creanțele salariale actuale și viitoare și în special din drepturile de pensie deținute de debitoare față de angajatorul său luxemburghez. Angajatorul menționat nu a fost informat despre această cesiune.

14 La 15 iunie 2011, debitoarea a încheiat un alt contract de împrumut cu BNP. Acest al doilea contract prevedea cesiunea acelorași creanțe deținute de debitoare față de angajatorul său luxemburghez. Prin scrisoarea recomandată din 20 septembrie 2012, BNP l-a informat pe acesta din urmă cu privire la respectiva cesiune, în conformitate cu dreptul luxemburghez aplicabil contractelor de împrumut.

15 Prin decizia Amtsgericht Saarbrücken (Tribunalul Districtual din Saarbrücken, Germania) din 5 februarie 2014, a fost deschisă o procedură de insolvență împotriva debitoarei. În acest cadru, administratoarea fiduciară desemnată a încasat de la angajatorul luxemburghez al debitoarei o parte din salariile acesteia pentru suma de 13 901,64 euro și a depus această sumă la Amtsgericht Merzig (Tribunalul Districtual din Merzig, Germania). Administratoarea fiduciară a justificat această consemnare prin incertitudinea privind identitatea creditorului sumei respective, dat fiind că fiecare dintre cele două părți din litigiul principal invocă drepturi preferențiale în legătură cu, pentru TeamBank, o creanță în cuantum de 71 091,54 euro și, pentru BNP, o creanță în cuantum de 31 942,95 euro.

16 TeamBank și BNP au introdus o acțiune și, respectiv, o cerere reconvențională la Landgericht Saarbrücken (Tribunalul Regional din Saarbrücken, Germania) în scopul de a solicita eliberarea sumei consemnate pentru întregul cuantum de 13 901,64 euro. Acest tribunal a admis acțiunea TeamBank și a respins cererea reconvențională a BNP.

17 BNP a declarat apel împotriva deciziei Landgericht Saarbrücken (Tribunalul Regional din Saarbrücken) la instanța de trimitere, susținând că, deși cesiunea în favoarea TeamBank a avut loc înaintea celei efectuate în favoarea sa, această primă cesiune nu a fost notificată angajatorului luxemburghez. Or, în temeiul dreptului luxemburghez aplicabil cesiunii menționate, această notificare ar fi o condiție de validitate a cesiunilor de creanțe, astfel încât prima cesiune ar fi lipsită de efecte juridice. Numai a doua cesiune, efectuată în favoarea BNP, ar fi fost notificată corect, astfel încât numai BNP ar putea solicita eliberarea sumei consemnate pentru întregul cuantum de 13 901,64 euro.

18 După ce a constatat competența sa internațională în temeiul articolului 26 din Regulamentul nr. 1215/2012, instanța de trimitere arată că părțile din litigiul principal își întemeiază cererile pe dispozițiile articolului 812 alineatul (1) din BGB care vizează îmbogățirea fără justă cauză.

19 Această instanță ridică în special problema dacă Regulamentul Roma I poate fi interpretat în sensul că stabilește legea aplicabilă în ceea ce privește opozabilitatea față de terți a unei cesiuni de creanță în cazul unor cesiuni multiple, în vederea stabilirii titularului acestei creanțe.

20 În această privință, instanța de trimitere arată că doctrina germană este partajată asupra chestiunii respective. Potrivit anumitor autori, norma care rezultă din articolul 14 alineatele (1) și (2) din acest regulament ar fi exhaustivă și ar viza și opozabilitatea unei cesiuni de creanță față de terți. În opinia altora, vidul legislativ ar fi intenționat.

21 Pe de altă parte, această instanță arată că aplicarea normelor germane privind conflictul de legi este îngreunată de abrogarea articolului 33 din EGBGB prin Legea privind adaptarea dreptului internațional privat la Regulamentul [Roma I].

22 În aceste condiții, Saarländisches Oberlandesgericht (Tribunalul Regional Superior din Saarland, Germania) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 14 din Regulamentul [Roma I] este aplicabil în privința opozabilității față de terți în cazul unor cesiuni multiple?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, care este, în acest caz, legea aplicabilă opozabilității față de terți?

3) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare, dispoziția în discuție se aplică prin analogie?

4) În cazul unui răspuns afirmativ la a treia întrebare, care este legea aplicabilă în acest caz opozabilității față de terți?”

Cu privire la întrebările preliminare

23 Prin intermediul celor patru întrebări adresate, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 14 din Regulamentul Roma I trebuie interpretat în sensul că desemnează, în mod direct sau prin analogie, legea aplicabilă privind opozabilitatea față de terți a unei cesiuni de creanță în cazul unor cesiuni multiple a unei creanțe de către același creditor la cesionari succesivi.

24 Trebuie constatat mai întâi că articolul 14 din Regulamentul Roma I a înlocuit articolul 12 din Convenția de la Roma, care nu viza opozabilitatea față de terți a unei cesiuni de creanță [a se vedea în acest sens *Rapport concernant la convention sur la loi applicable aux obligations contractuelles* (Raport referitor la Convenția privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale), de Mario Giuliano, profesor la Universitatea din Milano, și Paul Lagarde, profesor la Universitatea Paris I, JO 1980, C 282, p. 1].

25 În continuare, în ceea ce privește interpretarea unei dispoziții de drept al Uniunii, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, trebuie să se țină seama nu numai de termenii acesteia, ci și de contextul în care se înscrie și de obiectivele urmărite de actul din care face parte. Geneza unei dispoziții a dreptului Uniunii poate de asemenea să ofere elemente importante pentru interpretarea acesteia (Hotărârea din 10 decembrie 2018, Wightman și alții, C-621/18, EU:C:2018:999, punctul 47, precum și jurisprudența citată).

26 Trebuie analizat în primul rând dacă, potrivit modului de redactare a articolului 14 din Regulamentul Roma I, acest articol desemnează în mod explicit legea aplicabilă privind opozabilitatea față de terți a unei cesiuni de creanță în cazul unor cesiuni multiple.

27 Astfel cum reiese din însuși titlul său („Cesiunea de creanță”), articolul 14 din acest regulament prevede norme de conflict care reglementează diverse aspecte ale cesiunii de creanțe transfrontaliere.

28 Pe de o parte, potrivit articolului 14 alineatul (1) din regulamentul menționat, raporturile dintre cedent și cesionar cu privire la o creanță față de un debitor sunt reglementate de legea care se aplică, în temeiul aceluiași regulament, contractului dintre aceștia.

29 Pe de altă parte, articolul 14 alineatul (2) din Regulamentul Roma I prevede că legea care reglementează creanța cedată determină caracterul cesionabil al acesteia, raporturile dintre cesionar și debitor, condițiile în care cesiunea îi este opozabilă debitorului, precum și caracterul liberator al prestației executate de debitor.

30 În sfârșit, potrivit articolului 14 alineatul (3) din Regulamentul Roma I, noțiunea de „cesiune” în sensul acestui articol include transferurile de creanțe pure și simple, transferurile de creanțe cu titlu de garanție, precum și gajul sau alte drepturi de garanție constituite asupra creanțelor.

31 Astfel, rezultă că modul de redactare a articolului 14 din Regulamentul Roma I nu se referă la opozabilitatea față de terți a unei cesiuni de creanță.

32 În ceea ce privește contextul în care se înscrie articolul 14 din Regulamentul Roma I, reiese din considerentul (38) al acestui regulament că „chestiunile preliminare” unei cesiuni de creanță, precum o cesiune anterioară a aceleiași creanțe în cadrul unor cesiuni multiple, deși poate reprezenta un „aspect [de drept] real” al cesiunii de creanță, nu intră în sfera noțiunii de „raport” între cedent și cesionar în sensul articolului 14 alineatul (1) din regulamentul menționat. Considerentul respectiv precizează că acest termen de „raport” ar trebui să fie strict limitat la aspectele care au relevanță directă pentru cesiunea de creanță în cauză.

33 În ceea ce privește geneza articolului 14 din Regulamentul Roma I, este necesar să se constate că, deși articolul 13 alineatul (3) din Propunerea Comisiei de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) [COM(2005) 650 final] prevedea că opozabilitatea unei cesiuni de creanță față de terți va fi reglementată de legea țării în care cedentul are reședința obișnuită în momentul cesiunii sau al transferului, această propunere nu a fost totuși reținută cu ocazia negocierilor din cadrul Consiliului.

34 În plus, articolul 27 alineatul (2) din Regulamentul Roma I prevede obligația Comisiei de a prezenta „un raport privind opozabilitatea față de terți a unei cesiuni de creanță sau subrogații”, precum și, dacă este cazul, „o propunere de modificare a [Regulamentului Roma I] și […] o evaluare de impact a dispozițiilor care ar trebui introduse”.

35 La 29 septembrie 2016, raportul menționat [COM(2016) 626 final] a fost prezentat de Comisie Parlamentului European, Consiliului și Comitetului Economic și Social European, iar din acesta reiese lipsa unor norme uniforme privind conflictul de legi pentru a reglementa opozabilitatea cesiunilor de creanțe față de terți și necesitatea ca legiuitorul Uniunii să le prevadă.

36 La 12 martie 2018, Comisia a prezentat o Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind legea aplicabilă opozabilității cesiunilor de creanțe [COM(2018) 96 final], din care reiese că opozabilitatea cesiunii de creanțe față de terți ar putea fi reglementată, în principiu, de legea țării în care cedentul are reședința obișnuită.

37 Rezultă că, în stadiul actual al dreptului Uniunii, lipsa unor norme de conflict care să vizeze în mod expres opozabilitatea cesiunilor de creanțe față de terți constituie o alegere a legiuitorului.

38 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că articolul 14 din Regulamentul Roma I trebuie interpretat în sensul că nu desemnează, în mod direct sau prin analogie, legea aplicabilă privind opozabilitatea față de terți a unei cesiuni de creanță în cazul unor cesiuni multiple a unei creanțe de către același creditor la cesionari succesivi.

Cu privire la cheltuielile de judecată

39 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 14 din Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) trebuie interpretat în sensul că nu desemnează, în mod direct sau prin analogie, legea aplicabilă privind opozabilitatea față de terți a unei cesiuni de creanță în cazul unor cesiuni multiple a unei creanțe de către același creditor la cesionari succesivi.

Semnături